

מראי מקומות- קידושין ס"ב

כן, דאינו יכול למפיש בימי טהרה יותר מג' לז', וכמש"כ רש"י כאן. וע' בכסף משנה שם שכ' די"ל דהרמב"ם אזיל כשי' הספרי דמרבה גם יום ח', ט', י' וכו'. אולם תמה למה שביק הרמב"ם תלמודא דידן לפסוק כהספרי, וכ' דאולי הי' לו גירסא אחרת בגמ'. וע' בשער המלך (יסודי התורה ו', י') דכ' דהרמב"ם ס"ל דסוגיין אזיל כמ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה היא, וא"כ ע"כ הפסוק בא לומר דיום ז' מעכב, אבל למה דקיי"ל דטבילה בזמנה מצוה, י"ל דפסוק גופא בא לחדש דמצוה לעשותה ביום זה, אבל אינו מעכב.

(ג) **מפני שלא הטעתו- פרש"י**, אלא הוא הטעה את עצמו. וכ' העצמות יוסף דלכא' מדוייק מלשון זה שאם האשה אמרה לאיש המקדש שהיא כהנת וקדשה, ולא פירש ע"מ וכו' ונמצאת לוי', אינה מקודשת, דמסתמא ע"פ דיבורה קדשה, אף שלא פירש הוא ע"מ שהיא כהנת, מפני שאז היא באמת הטעתו.

(ד) **הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר- כ' בשו"ת רעק"א** (קס"ח ד"ה והנה לכא'ו) "ואמרת דלמ"ד לאחר שאתגייר מהני, לא דבעינן דוקא במפרש לאחר שאתגייר, אלא דגם באומר לאחר ל' יום, ומקודם ל' יום נתגייר, דמהני הקידושין, כיון דפירש זמן קידושין לאחר ל', ובאותו שעה הא נתגייר, ומצאו מקום לחול".

(ה) **אין תורמין מן התלוש על המחובר- פרש"י** משום דכתיב דגנך, דהיינו מידי דמידגן, דנאסף בכרי. ודברי רש"י קשים מיני' ובי' (וכמו שהעיר תוס'), דאם מה דמחובר פטור היינו משום דאינו מידי דמידגן, א"כ אפי' בתלוש שייך זה, ולפלוג וליתני בדידה. גם הק' דהא מבואר בכמה דוכתי דהקדימו בשבליים כשר, וא"כ אין שייך לומר דנלמד מדין דיגונך הא דאין שייך להפריש מחיוב על פטור, דהא ע"כ דרשה זו אינו מעכב. וכ' הריטב"א דכוונת רש"י לומר דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ולמדים מקרא זה גופא

(א) **בשלמא לרחב"ג היינו דכתיב אם לא שכב וכו'- לעיל הבאנו חקירת המשנה למלך** (אישות ו', א') לענין אם בעינן משפטי תנאים בתנאים דלשעבר, והביא רא"י מסוגיין, דאף דסוטה הוי תנאי דלשעבר, מבואר דשייך בי' הענין של תנאי כפול, וסיים בצ"ע על דעת הרמב"ם, דלפי הבנת המגיד משנה בתנאים דלשעבר לא בעינן משפטי תנאים. וע' באבני מלואים (י', א') שהביא שדעת הר"ן הוא ג"כ דלא בעינן משפטי תנאים בתנאים דלשעבר, והביא קו' המל"מ מסוגיין, ותי' דאפי' אם לא בעינן משפטי תנאים, אבל שי' ר"מ הרי הוא דמכליל לאו אי אתה שומע הן, וא"כ ודאי צריך כפילות, וא"כ שפיר הק' הגמ' מסוטה. וע"ע בחזון איש (אה"ע נ"ו, ב') שהביא מש"כ הרמב"ן במלחמת בביצה בשם הראב"ד, דבלא נעשה מעשה קודם חלות התנאי לא בעינן משפטי תנאים, ומה שצריך משפטי תנאים בנדרים, היינו משום דלא אלים לישני' לנדור בו. וא"כ יש לבאר דה"ה בסוגיין, נניח דלא בעינן משפטי תנאים בתנאי דלשעבר, אולם הק' הגמ' דלפי ר"מ הו"ל להתורה לדבר בלשון מפורש ואלים, ואינו ענין לתנאי. והוסיף דאפי' בלא דברי הראב"ד, הרי רק בתנאים ממש בעינן משפטי תנאים וכפילות [ובנקודה זו הוי להיפוך מהר"ן, דס"ל דעכ"פ לענין כפילות בעינן אף בלא דין משפטי תנאים], אבל בדברי שכ"מ וכדו' אי"צ, אלמא דאפי' בלא כפילות איננו מסופקין בלשונו, וא"כ בכלל מהו קו' הגמ' מסוטה, אע"כ כנ"ל, דהו"ל להתורה לדבר בלשון מפורש ואלים, ולא מדין משפטי תנאים הקשה, ומיושב קו' המל"מ (אולם עכ"פ מבואר בתוס' בד"ה בשלמא ובד"ה הנקי דצריך משפטי תנאים ממש] ואם לא אמרי' דאליבא דהחזו"א י"ל דגם מלבד דין כפילות צריך לכל משפטי תנאים מדין זה כדי להיות מפורש ואלים, ולא משמע כן מדבריו).

(ב) **אבל היכא דעביד בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה, אימא שפיר דמי, קמ"ל-** כ' הרמב"ם (פרה י"א, ב'), "מי שהוזה עליו בשלישי ולא הוזה עליו בשביעי ושהה כמה ימים, טובל בכל עת שירצה אחר השביעי וכו'", ותמה הראב"ד דמסוגיין מבואר דלא

י"ח, ד"ה ולכאו) ביאר באו"א, "דמה דאמרי' כל שבידו לאו כמחוסר מעשה, הוא רק בשחסרון בדבר הנקנה, כמו עשיית תרומה במחובר, אבל באם החסרון הוא מצד הקונה או המקנה לא שייך זה, דעכ"פ עכשיו אין קונה ומקנה, וע"כ בנותן פרוטה לשפחתו שהיא המקנה ועכשיו היא שפחה, אף שלגבי דידי' שפיר שייך הסברא דבידו לשחררה, ושפיר מהני מעשיו של הקדושין, אבל מצדה יש חסרון [הואיל] והיא מקנית עצמה, ומה שייך ע"ז בידו לשחררה, דעכ"פ עכשיו אין מקנה".

(י) **התם מעיקרא בהמה- כ' הרשב"א** דגם מתרין בזה קו' מגוי, א"נ דדוקא עבד, שהוקש לבהמה דאין לו חייס, אבל גוי יש לו חייס [ולכאו' תי' זו משמע דלא כדברי האבי עזרי הנ"ל בביאור הא דהתם בהמה וכו', דאם כדבריהם, מה לי אם יש לו חייס או לא, וצ"ע. וגם לפי הקובץ הערות הנ"ל יש לע' קצת, ולכאו' צריכין לומר דכיון דגוי יש לו חייס, א"כ חשיב שהיא בעולם, רק אינה ראוי' לקנין, וצ"ע].

(יא) **נהי דבידו לגרשה, בידו לקדשה- הק' הרשב"א**, הרי שניהן מרוצין עכשיו, וא"כ אף שאין בידו לקדשה בע"כ, מדעתה הרי יכול הוא לקדשה, וא"כ כיון שביד שניהם הוא, למה נחשב מחוסר מעשה. ותי' "וי"ל כיון שאין ביד אחד מהם, מחוסר מעשה הוא". עוד תי' דשמא לאחר גירושין לא תתרצה לו, וכיון דעכשיו אינו יכול לקדשה, ולאחר גירושין שמא לא תהי' מסכמת לו, א"כ אין בדבריהם כלום. וע' באבני מלואים (מ"ג, א', ד"ה ותו) שג"כ הק' כקו' הרשב"א, והביא לתרין ע"פ מש"כ הריטב"א בסוגיין, דפי' "שהרי אין בידו לקדשה עכשיו עד שיגרשנה, והיא מחוסרת מעשה גמור, משא"כ בפירות מחוברין, דמצי למיתלשינהו ובתלישה גופה נגמר המעשה". והבין האבנ"מ דכוונתו לתרין קו' זו, ולחלק בין מעשה רבה למעשה זוטא, דגירושין הוי מעשה רבה, ותלישה הוי מעשה זוטא, וע"ש מה שהק' עליו, ומש"כ ליישב באו"א. ובחיי ר' מאיר שמהה תי' באו"א, דגם מצידה צריכין אנו לדרון, וכלפי דידה נחשב דבר שלא בא לעולם (דאין בידה להתגרש), ואינה יכולה להקנות עצמה לדשלב"ל.

דאף בדיעבד צריך להיות תלוש, דצריך להיות ראוי להיות מידגן.

(ו) **אמר פירות ערוגה זו וכו' לכשיתלשו ונתלשו מהו- פרש"י** מהו שתהא תרומה למפרע. וכ' הרש"ש דאין כוונתו לומר שיהא חל התרומה למפרע ממש, אלא שיחול התרומה לכשיתלשו ע"פ דבורו שלמפרע. אולם ע' בדרכי דוד שהבין מהמהרי"ט אלגאזי (הל' חלה, סוף אות כ"א) דכפשוטו נקט דהוי למפרע ממש [וצ"ע איך שייך זה].

(ז) **כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי- ע' בקובץ הערות (ל"ח, ה') דכ' דלכאו' הביאור** במעלה דבידו הוא משום דיכול לסלק המניעה דמחמתו אינו בעולם, וא"כ שפיר נחשב בעולם, ולמשל כאן יהי' חשיב להיות כבר תלוש (וכן הוא לשון הריטב"א, "וכמאן דתלישו דאמו"). אבל הק' מהגמ' בעמוד ב', דאי' נהי דבידו לגרשה, בידו לקדשה. ולהנ"ל, כיון דבידו לגרשה, כבר נחשבה כמגורשת עכשיו, וממילא יכול לקדשה אח"ז, ולמה זה לא מהני. אלא ע"כ מוכח מזה דהמעלה דבידו הוי גופא דכיון דבידו לעשות מצב שיהי' יכול לעשות אותה חלות עכשיו, ממילא גם עכשיו יכול לפעול אותה חלות.

(ח) **הנותן פרוטה לשפחתו, וכו'- הק' החזון איש** (אה"ע נ"ח, ג'), איך תזכה בכסף, הא יד שפחה כיד רבה. ותי' א' ע"פ היסוד שייסד שם, דהכוונה הוא שיהי' הקנין מעות ג"כ רק לאחר שתשחרר, ולא עכשיו, ב' "אולי אי זוכה בדשלב"ל יש לה יד לזכות בכסף קידושיה שאין רבה שייך בגויהו וצ"ע", ג) משכחת לה בשחק ורקד לפניה, ד) שנתן אחר עבור הרב [וצ"ע כוונתו בזה, ואולי כוונתו דנתן לה אחר ע"מ שאין לרבה רשות בה, ורבה אינו יכול לעשות כן].

(ט) **הכי השתא, התם מעיקרא בהמה, השתא דעת אחרת- ביאר הקובץ הערות (ל"ה, ט')**, "דבידו לא מהני אלא היכא שהדבר ישנו בעולם, ורק שאינו ראוי לקנין, ע"ז מועיל בידו, דנחשב ראוי לקנין עכשיו. אבל היכא שאין הדבר בעולם כלל, לא מהני מה שבידו לפעול שהי' בעולם". ובאבי עזרי (אישות ג',

באו לעולם, דהיינו, דלענין קנין, סגי בהא דאי' כל דהו לעולם (ובפירות דקל לעולם הוי כל דהו), אבל שחת או אגם לא יראה לתרומה עד הבאת שלישי. וכ' הריטב"א בשם מקצת רבותינו דאביי חולק על האמוראים דלעיל, וס"ל דראב"י אמר מימר' אפי' אם אינה שחת. והריטב"א פליג על זה וס"ל דכשאמר' "כולהו ס"ל", אין הביאור דס"ל בחד שיטה ממש, אלא דפליגי אהדדי.

יב) דלמא כי היכא דתפסי קידושין השתא, תפסי לאחר כן- הק' הרשב"א, תפשוט דבכה"ג מהני, מהא דכל המקדש לאחר ל', דאע"פ שלא חלו הקידושין עכשיו, מ"מ חלו לאחר זמן, כיון דבידו לקדשה עכשיו. ותי' דהכא שאני, שאינו רוצה שיחולו קידושין שניים עד שיעבור עליה זמן אחר שאינו ראוי לתפוס בו קידושין, אבל במקדש לאחר ל', כל הל' יום היתה ראוי' לקידושין [וצ"ע בדיוק מהו המעלה בזה דהי' ראוי כל הזמן].

יג) ואמר ר' חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת, אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין- ע' בשו"ת רעק"א (ק"ע, בשולי המכתב), שהק' הגר"ש איגר על הרמב"ם דפסק דהאומר אם ילדה אשתך נקבה תהי' מקודשת לי דמהני בהוכר עוברת, הא כבר פסק הרמב"ם דהאומר לשפחתו "את שפחה וולדך בן חורין" דלא מהני, דהוי כמשחרר חצי עבדו, וא"כ ה"נ הו"ל להיות כמקדש חצי אשה [ומה שלא הק' כן על הגמ' גופא, י"ל דהי' שייך לומר דהסוגיא כאן ס"ל דמשחרר עובר אינו חשיב חצי שפחה (ולכאור' תלוי באם אמר' עובר ירך אמו או לא)]. ותי' דכיון דאינו יכול לקדש יותר, ולא שייר בקנינו כלום, א"כ אי"ז נחשב חצי אשה, ושפיר מקודשת. ורעק"א (בסי' קע"א) תי' קו' הגר"ש באו"א, דכיון דלא חל הקידושין עד לאחר שתלד, בשעה זו תו לא הוי חצי אשה, וא"כ הקו' מעיקרא ליתא.

יד) אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין- וכן פסק הרמב"ם (אישות ז', ט"ז), דבהוכר עוברת הר"ז מקודשת. ותמה הראב"ד דהא לא נאמר דין זה אלא לפי ראב"י דס"ל אדם מקנה דבר שלא בעולם, אבל לא קיי"ל כוותי'. וע' במ"מ ובכס"מ שביארו דס"ל להרמב"ם דמה דמסקי' דבהוכר עוברת מהני הקידושין, היינו אף לדברי מי דס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל, ע"ש בביאורם, ואכמ"ל.

טו) אמר אביי, ראב"י ורבי ור"מ כולהו ס"ל אדם מקנה דשלב"ל- הק' התוס' הרא"ש (ד"ה לא), הא אמר' דלא אמר ראב"י אלא בשחת, וכאן אמר' דחד שיטתא היא, והא בכל דוכתא אמר' דר"מ ס"ל אדם מקנה דשלב"ל אע"פ שלא בא לעולם כלל. ותי' דשחת או אגם לענין תרומה הוי כמו פירות דקל שלא